

1. Rákositól kaptam levelet, melyben az utazásunk körül tett közbenjárásairól értesít. Akkor, úgy látszik, még nem tudta, hogy te megkaptad meghívásodat. Eljárt ügyemben is Gascoigne¹ angol és Schoenfeld amerikai követnél, de úgy látszik többszöri sürgetése is eredménytelen maradt. Ez ma már nem fontos, csak mint jellemző dolgot írom ide.

2. A szakszervezeti kongresszuson egy 6 tagú magyar delegáció van itt, élükön Kossa² szakszervezeti titkárral. Kossa igen kitűnő ember, ha a többiek (kommunisták) is ilyenek, akkor elsőrangú a garnitűrjük. Megmutattam neki leveledet, s kértem, hogy hozza Rákosi tudomására. Ő valószínűleg hamarabb lesz otthon, mint én. Úgy látom, hogy otthoni megjelenésedtől elsősorban azt várnák, hogy a helyzet kikristályozódjék polgári oldalon. Ott ti. még mindig veled takaróztatnak. Rákosi írja: „A jelenlétekre óriási szükség van, mert a rendes, nem kommunista demokrata itt sajnos elég ritka madár. Csak mint kuriózumot mondom, hogy az októbristák zöme, Nagy Vincével az élén vezet a demokrácia elleni harcot. Az itteni helyzetről, sok nehézségünkről és kevés sikerünkről majd Cs.³ elvtársam fog beszámolni. Ha elfogadsz tőlem egy tanácsot, úgy nagyon kérek, minél előbb gyere. Október végén vagy november elején meglesznek az országos választások, és nagyon örülnék, ha már Te itt lennél. Nem annyira arról volna szó, hogy fellépj jelöltnek, mert Téged úgy akarunk bevinni a parlamentbe, mint az ösz-szes pártok jelöltjét, hanem azért, hogy egy rendes demokratával több legyen.”

3. Reuter-nyilatkozatod kitűnő volt, látom, hogy a budapesti rádió is idézi. Úgy látszik, nagyon is megérett az idő, s most érett meg a hazatérésedre, legyen az bár ideiglenes is. Arra kérnék, hogy jelezd egy táviratban – levélre már nem lesz idő –, hogy még-is lehetne-e szó hazajöveledről az ősz folyamán.

4. Judithot nem láttuk, s így nem tudtam üzenetedet átadni. Pedig a dolog aktuális lenne, mert a franciákban megvan a hajlandóság a diplomáciai kapcsolatot mihamarább felvenni.

Sok meleg üdvözzel, feleségednek kézcsókkal, a régi nagyrabecslülő ragaszkodással

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti). Közli: KMVÍ II. 392–393.

¹ Sir A. D. F. Gascoigne angol diplomata, 1919-ben járt először Magyarországon a Clerik-misszióval, 1936–1939-ben a budapesti követség első titkára. 1945. februártól 1946. júniusig követségi rangban a magyarországi politikai misszió vezetője, majd hasonló beosztásban dolgozott Tokióban. 1951–1953-ig, nyugdíjazásáig moszkvai nagykövetség volt.

² Kossa István a harmincas években a Villamosalkalmazottak Szövetségének, majd a Közlekedési Dolgozók Szakszervezetének titkára volt. 1942-ben büntetőszázaddal az orosz frontra vitték, a fogságban csatlakozott a KP-hez, hazatérve ennek vezetőségi és PB-tagja, a Szakszervezeti Tanács főtitkára (1945–1948) lett. 1945. szeptember–októberben részt vett a Szakszervezeti Világszövetség párizsi alakuló kongresszusán. Később különböző vezető tisztségeket töltött be, volt közlekedési és pénzügyminiszter.

³ Feltehetőleg Andics Erzsébet, aki a delegáció tagja volt.

153. PRÁGER JENŐ KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(London, 1945. október 15.)

Kedves Elnök Úr!

Megkaptam 13-ról kelt levelét, amelyet köszönettel nyugtázok.¹ Azt hiszem, mondanom sem kell, hogy minden szavával egyetértek, és kérése szerint fogok eljárni a rám kirozott feladatban. Ugyancsak tudomására fogom adni barátainknak, az Ön híveinek abban a formában, ahogy azt Ön kívánja, de természetesen csak azoknak a személyeknek, akiket Ön megjelölt. Az egész dolgot tervszerűen akarom csinálni, és pedig úgy, hogy körül-

belül két hét múlva kerüljön nyilvánosságra, de akkor egyszerre mindenütt, kül- és bel- földön. Miután minden kérdésben egyetértünk, remélem, hogy nemcsak a munkámmal, de az akció sikerével is meg lesz elégedve Elnök Úr. Azt hiszem, időközben is lesz alkal- mam Önnel érintkezni, és amennyiben címet változtatna, kérem, hogy arról és a telefon- lehetőségről értesítsen.

Engedje meg, hogy még egyszer visszatérjek levelére, mert meg kell írnom, hogy tel- jesen levelének hatása alatt állok, logikus és okos okfejtéséből értem meg, hogy mennyi- re igaza volt mindabban, amit eddig cselekedett, amelyet mások igen helytelenül passzi- vitásnak ítélnék meg. Nézetem szerint pontosan az ellenkezője: tiszta aktivitás. És ezért kell nekünk - az Ön híveinek - most az egész világ előtt, de mindenekelőtt a kis magyar világ előtt ismertetni a tényeket és folytatni a harcot október programjéért, amely Károlyi Mihály személyétől elválaszthatatlan. Tehát ha e harcainkban az Ön személyét hallja ismételen említeni, ha a Károlyi „hazaárulási” pör törvény útján való hatályon kí- vül helyezésének kimondását erősen kihangsúlyozzuk, ne szerénykedjék Elnök Úr, és ne akadályozzon meg bennünket ebben a munkában. Ez nem személyes ügy, ez közügy, ez mindannyiunk ügye, ez *Október*.

Egy szörnyű hír jutott el ma hozzánk, amely szerint bátyámat, két öcsémet, nővére- met, sógoromat és Anyámat gyilkolták meg ezek a brigantiak. Azt hiszem, egyszerre en- nél többet egy ember borzalmakból nemigen kaphat. Az az érzésem, hogy mindazt, amit eddig elmondtunk és tudtunk a bűnös Horthy-rezsimről és annak követőiről, csak halvány érzékeltetése volt a valóságnak. Nem azért, mert most majdnem egész családom kiirtásáról értesültem, hanem azért, mert tízezer és tízezer család, akik nekem mind test- véreim, részesültek ugyanezekben a borzalmakban. De azt hiszem, nem szabad mást tennünk, mint csak egy pillanatra megállnunk, a megdöbbentő hírek hatása alatt feljaj- dulni s azután tovább harcolni mindazért a szent igazságért, ami a népek szabadságának kivívását kell, hogy meghozza.

Remélem a Grófnő egészségi állapota javulóban van.

Feltétlen szükségesnek tartom ezidén egy októberi ünnepély megtartását, remélem, Elnök Úr velem egyetért ebben. Erre vonatkozólag majd még Elnök Úrnak telefonálok. Maradtam addig is tisztelő híve

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti)

¹ Ezt a levelet nem ismerjük. Feltehetőleg Magyarország segélyezéséről volt szó benne, mert Böhm 1946. ja- nuár 4-én ilyen összefüggésben írta Prágernek: „Nem kell mondanom, mit jelentene, ha Mihály és a Te akciód si- kerrel járna. Megmenthetné a helyzetet, talán nem túlzok, ha azt írom, hogy megmentené a fiatal demokráciát.” Ő tárgyalt erről Kővágó budapesti polgármesterrel, a stockholmi polgármestertől, Károlyitól és Vámbérytól kér segítséget stb. (*BVP* 275.)

154. HAVAS ENDRE KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(London, 1945. október 19.)

Kedves Elnökné és Elnök úr...¹

Ignotus Pali azt üzeni, hogy nagyon tetszett neki az elnök úr beszéde² és nagyon saj- nálja, hogy a nagy zűrzavarban nem ment oda hozzá. Ettől eltekintve, valóban meg volt sértve, mert semmit nem szóltak neki semmiről, mintha nem is létezett volna. Mint min- dig, most is azt hitték, hogy a másik hagyta ott az Elnöknééket, holott fordítva történt. Ignotus Pali egy fontos Manchester Guardian-cikkben tett hitet az Elnök úr mellett - a